

10. Fedotova O. O. (2009). Political censorship of publications in the USSR, the Ukrainian SSR (1917-1990). Kyiv : Parlamentske vyd-vo [in Ukrainian].
11. Chentsov.V. (1993) Taboo according ban - the word. From the archive VUChK, HPU, NKVD, KDB (Vol. 1), (pp.128 – 139) [in Ukrainian].
12. Central State Archives of higher authorities and government of Ukraine (Ukraine CSAHA) – F. 166. – Op.1. – Spr. 964. – Ark. 113 [in Ukrainian].
13. Central State Archives of higher authorities and government of Ukraine (Ukraine CSAHA) – F. 1. – Op. 20. – Spr.1490.-Ark.103 [in Ukrainian].
14. Central State Archives of higher authorities and government of Ukraine (Ukraine CSAHA) – F. 1. – Op. 20. – Spr.1889.-Ark 60 [in Ukrainian].
15. Central State Archives of higher authorities and government of Ukraine (Ukraine CSAHA) – F. 1. – Op. 20. – Spr.6646.-Ark 77 [in Ukrainian].

УДК 027.54-057.341(100):930

В.М. Удовик

ПРЕЗИДЕНТСЬКІ БІБЛІОТЕКИ ЯК СПЕЦІАЛІЗОВАНІ ДОКУМЕНТАЛЬНІ ФОНДИ: ІСТОРІОГРАФІЯ ПИТАННЯ

У статті розкриваються питання історіографії президентських бібліотек, які функціонують у країнах з президентською та напівпрезидентською формою правління. Приділено увагу науковим роботам, що вивчають розвиток і перспективи спеціалізованих документальних фондів з президентської тематики в Азербайджані, Білорусі, Росії, США та Україні.

Ключові слова: президентська бібліотека, історіографія, документальний фонд.

В.Н. Удовик

ПРЕЗИДЕНТСКИЕ БИБЛИОТЕКИ КАК СПЕЦИАЛИЗИРОВАННЫЕ ДОКУМЕНТАЛЬНЫЕ ФОНДЫ: ИСТОРИОГРАФИЯ ВОПРОСА

В статье раскрываются вопросы историографии президентских библиотек, которые функционируют в странах с президентской и полупрезидентской формой правления. Уделено внимание научным работам, изучающих развитие и перспективы специализированных документальных фондов с президентской тематики в Азербайджане, Белорусии, России, США и Украине.

Ключевые слова: президентская библиотека, историография, документальный фонд.

V.M. Udovyk

PRESIDENTIAL LIBRARY AS SPECIALIZED DOCUMENTARY FOND: HISTORIOGRAPHY ISSUE

The article investigates the issues of historiography presidential libraries that operate in countries by presidential system. The author has devoted attention to scientific works studying the development and prospects of specialized documentary fonds by a presidential theme in Azerbaijan, Belarus, Russia, USA and Ukraine.

Keywords: presidential library, historiography, documentary fonds.

Формування та збереження документальної спадщини інституту президентства розпочалося на початку ХХ ст., попри те, що сам інститут нараховує більше двохсот років існування. Саме традицію створення окремих спеціалізованих фондів, інтегрованих у одне ціле архівних, бібліотечних, музейних матеріалів, поклали США. І хоча на поч. ХХ ст. питаннями збору та збереження документальних ресурсів президентів зайнялася Бібліотека Конгресу США, остаточно ця традиція оформилася у 30-х рр. зі створення Президентської бібліотеки Ф. Рузвельта.

На сьогодні, у більшості країн із президентською формою правління існують спеціалізовані установи, які зберігають документальні матеріали з діяльності президентів та функціонування інституту президентства. Ці установи виконують різні функції (меморіальна, архівна, науково-дослідна, просвітня та ін.), розташовані у складі бібліотек, музеїв, архівів або окремих інституцій.

Зважаючи на тривалий час функціонування президентських документальних фондів, дослідження їхньої діяльності, організації інфраструктури, компаративістський аналіз на сучасному етапі знаходиться на недостатньому рівні.

Мета даної статті – розглянути напрями розвитку історіографії функціонування президентських бібліотек у країнах світу, її повноту, виявити прогалини й окреслити перспективи досліджень.

Історіографія президентських бібліотек США, зважаючи на особливий та важливий статус цих установ у країні, нараховує не одну сотню праць: монографій, дисертаційних досліджень, наукових статей і газетних публікацій, але навіть, самі американські вчені вказують на недостатній рівень теоретичного обґрунтування їхньої діяльності та перспектив розвитку [22, 16], зокрема історіографічні питання не стали об'єктом окремого дослідження. Про відсутність історіографічних праць із питань створення та розвитку президентських спеціалізованих бібліотечних та архівних фондів можна сказати й про інші країни, в яких функціонують подібні інституції. Проте, в рамках окремих досліджень питання історіографії порушують вітчизняні (Л. Левченко,

Я. Чепуренко, Н. Стрішенець, А. Кушерський та ін.) та зарубіжні фахівці (С. Старостін, Т. Волкова, Л. Кокран та ін.).

Праці американських дослідників з питань президентських бібліотек (ПБ) США можна розділити на кілька груп: публікації співробітників цих бібліотек і Національного архіву та Адміністрації документації США (National Archives and Records Administration, NARA); наукові розвідки фахівців, які, досліджуючи свою тематику, розкривали документальні фонди ПБ; науково-популярна література з популяризації фондів та підвищення зацікавленості у користувачів тематикою інституту президентства, сюди ж входять і науково-освітні матеріали, які продукуються бібліотеками. Необхідно відмітити, що президентські бібліотеки розглядалися різними фахівцями в контексті: вивчення архівної, бібліотечної та музейної справи в США; взаємовідносин президентської влади з архівними інституціями у питаннях права власності на документи; прийняття нормативно-правових актів з цієї проблематики; розгляду бюджетної політики щодо фінансування діяльності президентських бібліотек тощо.

Перша група американських фахівців у своїх роботах зосереджує свою увагу на полеміці з історії, організації президентських бібліотек, їхнього устрою та географічного поширення, переходу приватного права власності на документи до федеральної власності навіть на особисті документи. Фактично американську історіографію розпочинає Р. Коннор, Архівіст США, який у своїй статті «The Franklin D. Roosevelt Library» (1940) підтримав ідею Ф. Рузвельта про переведення президентської документації під федеральний контроль та про децентралізоване її зберігання в окремій інституції [10, 499.].

1973 р. Дж. О'Нілл, колишній директор Президентської бібліотеки Ф. Рузвельта, сформулював головні переваги створення окремих ПБ, які, попри деякі недоліки (обмеження доступу та малий темп опрацювання документів співробітниками), доводять правильність самої ідеї ПБ. За Дж. О'Ніллом, документальна спадщина президентів як єдиний консолідований ресурс опинялася в одному місці при мінімальних втратах; цей комплекс документів

ставав юридичною власністю уряду США з відкритим доступом для всіх дослідників на однакових умовах, і, нарешті, наявність музейної експозиції стала необхідною умовою для популяризації ідеї президентства серед населення [10, 501].

Д. Вілсон, Архіваріус США, 1991 р. опублікував історичний огляд розвитку системи президентських бібліотек, при цьому він виділив етапи становлення кожної установи: спочатку триває пошук місця та приміщення для бібліотеки, відбуваються домовленості з власниками земельних ділянок і побудова будівель; потім – формування архівних і бібліотечних фондів з одночасним забезпеченням відкритості для відвідування, і, нарешті, завершення систематизації документів та розкриття їхнього змісту шляхом залучення сучасних інформаційних технологій [22, 13].

Перспективні напрями розвитку ПБ розглядала Ш. Фосетт, помічник Архівіста США з президентських бібліотек, приділивши головну увагу розвитку музейної та освітніх функцій у підвищенні історичної грамотності населення, проведення науково-популярних заходів у приміщеннях бібліотек. Зважаючи на час публікації, 2006 р., можна констатувати, що на сьогодні президентські бібліотеки США реалізували більшість намічених перспектив [23].

Питання відкритості архівних матеріалів та забезпечення доступу до президентських документів, історію суперечок навколо цієї проблеми розглядають співробітники НАРА Н. Сміт та Г. Штерн. Вони дійшли висновку, що в США обмеженість доступу до документів є набагато меншою, ніж в інших країнах, як і термін їхнього розсекречення. При цьому наводиться приклад Президентської бібліотеки Р. Рейгана, в якій з понад 6 млн сторінок документів менше сотні залишаються з обмеженим доступом [33].

Один із перспективних напрямів формування документальної спадщини президентів – це «усна історія». І хоча матеріали «усної історії» залишаються додатковим джерелом для дослідників, але без них картина історичного процесу була б неповною, не враховувала думки сучасників подій, особливо якщо вони були висловлені не для ЗМІ, а для

архівних установ. У США проблематику усної історії дослідила старший архіваріус Президентської бібліотеки та музею імені Ліндона Джонсона Р. Грінвелл, яка розглянула колекції з «усної історії» у всіх президентських бібліотеках США та можливості доступу до них для користувачів [25]. Після її праці у США вийшов друком путівник з «усної історії» з історії журналістики [31], який представив матеріали й із президентських бібліотек. На сьогодні, ця тематика залишається малодосліджуваною через проблеми доступу до записів «усної історії», їхньої розшифровки тощо.

Друга група дослідників, попри розкриття фондів та дослідження історичних документів, також порушують багато питань щодо доступу до всіх документів. Приводом до цієї півсторічної дискусії став конфлікт між проф. Ф. Лоевенхеймом та Президентською бібліотекою Ф. Рузвельта щодо обмеження на публікацію документів зовнішньополітичної діяльності Ф. Рузвельта, результатом якого стали зміни в діяльності ПБ з розсекречення документів та публікації історичних документів [10, 35-36, 501].

Видову класифікацію президентським бібліотекам дав у своїй праці архівіст Ф. Блоуін (Francis Blouin). Він розділив їх на три типи: 1) «рання модель» (бібліотеки Ф. Рузвельта, Г. Трумена, Г. Гувера, Д. Ейзенхауера) – побудовані у місці народження президентів, вони поступаються фінансами, структурою, але більше уваги приділяють науково-дослідній роботі з зібрання та популяризації документальної спадщини президентів; 2) «середня модель» (бібліотеки Л. Джонсона, Д. Форда, Д. Картера) – характеризується домінуванням музейної функції та розташовані на території університетів, де свого часу навчалися президенти; 3) «пізня модель» (бібліотеки Р. Ніксона, Д. Кеннеді, Р. Рейгана) – подібні до меморіальних пам'ятників, які прославляють своїх президентів [14, 126].

Т. Сміт, розглядаючи першу Президентську бібліотеку Р. Хейса, процес її створення та відкриття, посилається на слова Президента США Ф. Рузвельта, який використав досвід цієї установи для створення власної, про те, що президентська бібліотека стає «справжньою золотою жилою для історичних досліджень» [34].

М. Кумар розглядає в своїх працях дискусію навколо президентських бібліотек і доходить висновку, що попри недоліки: неповнота та нерівномірність історичних документів у кожній з бібліотек, обмеження в доступі та слабе представлення матеріалів «усної історії», президентські бібліотеки все ж пропонують найбільш повний портрет президентів США та епоху їхнього правління [28].

Наприкінці 1990-х рр. завершила своє дисертаційне дослідження Л. Кокран «The Presidential Library System: A Quiescent Policy Subsystem», у якій було ґрунтовно розглянуто систему президентських бібліотек як політичну підсистему. На прикладі кількох бібліотек (Ф. Рузвельта, Дж. Форда, Р. Рейгана) вона дослідила інфраструктуру бібліотек, їхню внутрішню політику та взаємозв'язки із владою та суспільством. Під час дослідження вона взяла інтерв'ю в директорів десяти президентських бібліотек, співробітників НАРА, відповіді яких лягли в основу дисертаційного дослідження. Розглянувши наукові розвідки щодо президентських бібліотек, Л. Кокран дійшла висновку про відсутність узагальнюючої теоретичної праці, а всі дослідження концентруються на прикладних проблемах законодавства, бюджетної політики та права власності на історичні документи. Краще опрацьовані архівні питання, опис колекцій, проблеми збереження та доступу. Наприклад, 1989 р. вийшло фундаментальне видання-путівник по архівних матеріалах інституту президентства, які зберігаються як у президентських бібліотеках, так і в інших установах (Бібліотека Конгресу, історичні товариства та ін.) [22, 15].

Частина дослідників звернула свою увагу на просвітницьку функцію ПБ, їхню роль у вихованні патріотизму в молоді та формування знання про історію США, їхні державні інститути. Наприклад, роль музейної складової ПБ в освітній сфері та залучення професійних істориків до вдосконалення музейних експозицій із закликом творення реконструкції історичних процесів разом з архівістами та бібліотекарями висвітили дослідники Дж. Лентзер [29] та Г. Беннетт [21].

Освітню функцію президентських бібліотек розкрили у своїх працях М.-К. Хан, який розглянув та порівняв досвід президентських

бібліотек США і Південної Кореї у створенні освітніх програм і залучення документальних ресурсів інституту президентства до виховання та навчання молоді [27], Л. Поттер, у свою чергу, описує конкретні навчальні програми кожної з президентської бібліотеки США для школярів, студентів, учителів, а також он-лайн ініціативи з підтримки зацікавленості молоді до власної історії [32].

Необхідно відмітити, що американський досвід президентських бібліотек став основою пошуку найбільш оптимальної форми збереження документальної спадщини президентів в інших країнах. Наприклад, ще 1991 р. Ч. Лі, дослідивши історію створення й особливості організації президентських бібліотек США, рекомендував створення подібної інституції на Тайвані в структурі Національного архіву [30]. Лише через 20 років ця ідея була втілена в життя, але й не зовсім у початковому вигляді. Наприклад, у серпні 2014 р. був відкритий Меморіал президентської бібліотеки та музею Цзян Цзін-го, шостого президента Республіки Китай (Тайвань) [26], який багато зробив для демократичного розвитку країни.

Із розвитком інституту президентства в нових незалежних державах на території колишнього СРСР відбувалось і становлення організації збереження документальних ресурсів та інформаційно-бібліографічного й аналітичного забезпечення інституту президентства. У багатьох країнах були створені (часто на базі урядових бібліотек) президентські бібліотеки, музеї або окремі колекції, які займалися суто президентською проблематикою. На початковому етапі, дослідники та фахівці цих установ займалися вивченням зарубіжного досвіду, пошуком оптимальної моделі своєї діяльності та формування бібліотечних ресурсів із визначених напрямів. Пізніше вони стали розкривати власні фонди, ділитися досвідом процесу інформатизації та введенням у суспільний та науковий обіг власної бібліотечно-інформаційної продукції.

Президентські бібліотеки США стали об'єктом дослідження ще радянських учених при формуванні напряму в науці як зарубіжне архівознавство, але це були, в основному, довідкові матеріали про наявність інфраструктури президентської бібліотечної мережі та

склад документів. Зокрема, В. Орлов не лише розглянув історію створення та склад документів перших бібліотек, особових фондів президентів США в інших бібліотеках, а й звернув увагу на новий (як на 1970-і рр.) напрям у формуванні документальних ресурсів як «усна історія» [11]. Є. Старостін висвітив дискусію щодо перспектив розвитку президентських бібліотек як організації спеціалізованих фондів з децентралізованою структурою зберігання [13]. В Російській Федерації ці дослідження продовжив В. Гарбузов, який відвідав три президентські бібліотеки Г. Гувера, Д. Картера, Р. Рейгана, дослідив історію їхнього створення, склад документів і дійшов висновку про раціональну організацію збереження документальної спадщини президентства [5]. Т. Волкова (Кабочкіна) звернулася до теми президентських бібліотек у рамках дисертаційного дослідження з історії федерального архівної системи США, але вона більше уваги приділила саме нормативно-правовому забезпеченню діяльності ПБ [3]. Проводячи дослідження з зарубіжного архівознавства з нового погляду, звільненого від ідеологічних нашарувань, Е. Старостін присвятив досвіду президентських бібліотек цілий розділ своєї монографії «Зарубежное архивоведение: проблемы истории, теории и методологии», в якій президентські бібліотеки виступили як американський досвід формування та збереження документальних матеріалів інституту президентства і специфічна архівна традиція взаємовідносин приватної та державної власності на документи, що становлять історичну й державну цінність. Він обґрунтовує думку, що поява системи президентських бібліотек у США відбулася завдяки зміцненню президентської вертикалі влади у 30-х рр. ХХ ст., і її життєдайність залежить від розвитку цієї інституції, також наголошує, що американська система президентських бібліотек не підходить для російських реалій, окрім деяких її елементів [14, 127].

Дослідження американського досвіду збереження президентської спадщини були використані фахівцями при організації бібліотечно-інформаційного забезпечення діяльності президента в Російській Федерації. Наприклад, особливості функціонування та формування

інформаційних ресурсів у Бібліотеці Адміністрації Президента РФ були висвітлені у працях її директора В. Зайцева [7]. Крім зазначеної установи, в Росії функціонують кілька інформаційних центрів зі збереження документальної спадщини інституту президентства, зокрема Президентський центр Б.М. Єльцина (відкритий 2013 р.). Активну діяльність проводить і Президентська бібліотека імені Б.М. Єльцина, яка, однак, виконує функції національної електронної бібліотеки Росії, що значне ширше від специфіки президентських бібліотек, тому питання історіографії діяльності цієї установи не розглядаються у даній статті.

З українських дослідників найбільше уваги історіографічним питанням та специфічній організації президентських бібліотек як архівних установ приділила дослідниця архівної системи США Л. Левченко. Головна увага її дослідження була зосереджена на архівній складовій президентських бібліотек, її специфіці, а також на місці цих установ в архівній системі США та Національному архіві та Управлінні документації [10].

Вітчизняні українські дослідники зверталися до проблематики президентських бібліотек США також у рамках вивчення зарубіжного досвіду для вдосконалення діяльності існуючої в Україні спеціалізованої бібліотечно-архівно-музейної колекції – Фонд Президентів України (ФПУ), який функціонує при Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського. Наприклад, перша завідувача ФПУ Я. Чепуренко у своїх працях розглянула юридичне забезпечення діяльності президентських бібліотек у США та принципи формування документальних фондів [18]. Н. Стрішенець розглянула інфраструктуру й історію створення цих установ, намагалася розібратися в появі дефініції «президентська бібліотека», адже за її словами, це не зовсім бібліотека, але й не просто архів-музей [15].

Формування та забезпечення доступу до мережевих ресурсів президентських бібліотек США, вплив сучасних інформаційних технологій на діяльність бібліотек розглянули співробітники ФПУ Л. Галаган [4] та А. Кушнерський. Останній у рамках своєї науково-дослідної роботи розглянув досвід представлення документальних ресурсів інституту президентства на порталі Президентської

бібліотеки Ф. Рузвельта [9]. Формування іміджу інституту президентства в США, вплив на суспільну думку щодо відношення до органів вищої державної влади та роль президентських бібліотек у цьому процесі розглянула С. Польовик [12]. Компаративістський аналіз авторських праць президентів здійснив В. Удовик, висвітливши специфіку надання доступу до повних текстів, звинувачення в плагиаті та популярність даних текстів серед фахівців. Крім того, у його працях відображена європейська традиція збереження документальної спадщини президентства, її особливості та перспективи [17].

Крім вивчення зарубіжного досвіду, зазначені фахівці приділили увагу й розвитку, основним напрямом діяльності та перспективам Фонду Президентів України (ФПУ) Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Наприклад, розкрита інформаційно-аналітична діяльність ФПУ, формування електронних ресурсів, зокрема мультимедійних та ін. [4, 17].

Свою специфіку інформаційно-аналітичної діяльності, процесу інформатизації та інноваційні електронні проекти у своїх працях представили співробітники Президентської бібліотеки Азербайджанської Республіки. Головний акцент праць директора Бібліотеки М. Ахмедова [2], заступника директора Д. Талибзаде [16], заввідділу З. Ісмайлова [8] та ін. зосереджений на актуальності розвитку електронної бібліотеки, формуванні електронних бібліографічних і повнотекстових ресурсів з проблематики державотворення, інституту президентства, права та історії країни, надання дистантного доступу до них. З. Ісмайлов також аналізує діяльність президентської бібліотеки в контексті «інформаційної безпеки» та доходить висновку, що саме бібліотеки виступають гарантом надійності, повноти та якості інформації. Користувачі бібліотечних ресурсів потребують, головним чином, доступ до якісного повноцінного інформаційного продукту [8]. Новий інноваційний проект з екологічної інформації, створений 2010 р. на базі електронної бібліотеки цієї установи, описала дослідниця корпоративних бібліотечних зв'язків І. Алієва [1].

Діяльність Президентської бібліотеки Республіки Білорусь стала об'єктом дослід-

ження її співробітників та керівників. У своїх виступах на міжнародних конференціях та в наукових працях С. Юдо та І. Юрик висвітили білоруський досвід (на прикладі президентської бібліотеки) інформатизації та впровадження новітніх інформаційних технологій, зокрема розвиток системи віддаленого пошуку, замовлення, електронної доставки документа, віртуальної довідково-бібліографічної служби та ін. Один із цікавих проектів цієї установи – це інноваційний проект зі створення електронного банку даних джерел конституційного права Х-XXI ст., який складається з усіх конституційних актів, що діяли на етнічних землях Білорусі, а також ратифіковані міжнародно-правові акти та нормативно-правові ресурси вищих органів державної влади і місцевого самоуправління [19, 20]. Завідувач відділу рідкісної книги Н. Герасимов у контексті розгляду розвитку білоруської культури та державності розкрив рукописні та книжкові колекції президентської бібліотеки, зокрема роль діаспори у становленні білоруської культури [6].

Отже, історіографія президентських бібліотек відзначається великою кількістю наукових праць фахівців з різних галузей знань: історії, права, архівознавства та документознавства, бібліотечної справи тощо. Але, на сьогодні, ґрунтовно досліджені історія створення, інфраструктура та зміст документальних фондів президентських бібліотек США, як засновників традиції окремого збереження президентських матеріалів. Проте, на жаль, досі продовжується полеміка з приводу перспектив цих закладів, не вирішеними залишаються питання доступу до документів через інтернет, скорочується фінансування на важливі напрями їхньої діяльності, зокрема проектів «усної історії». В інших країнах, хоч і вивчали американський досвід, але створили власні заклади з акцентом на сьогодення, тобто формування документальної спадщини інституту президентства для інформаційно-бібліотечного обслуговування сучасних служб президентів. Праці сучасних фахівців зосереджені на впровадженні новітніх інформаційних технологій у практику президентських бібліотек для ефективнішого розкриття їхніх документальних фондів та підвищення зацікавленості населення до власної історії та вивчення вищих органів державної влади.

Використана література

1. Алієва І. Бібліографічна інформація з екології в системі бібліографічних засобів Президентської бібліотеки Управління справами Президента Азербайджанської Республіки / І. Алієва // Гілея: науковий вісник : збірник наукових праць. – К., 2013. – Вип. 79.
2. Ахмедов М.Г. Внедрение информационных технологий в библиотеки превратит их в новые учреждения / М.Г. Ахмедов // Халқ. – 2007. – № 55. – С. 4; Ахмедов М.Г. Страноведческая и краеведческая деятельность Президентской Библиотеки Управления делами Президента Азербайджанской Республики / М.Г. Ахмедов, З.И. Исмаилов // Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2011. – №4. – С. 68.
3. Волкова Т.С. Правовой режим хранения и использования президентской документации в США (президентские бумаги) / Т.С. Волкова // Отечественные архивы. – 2005. – № 2. – С. 66-81.
4. Галаган Л.М. Онлайнві ресурси президентських бібліотек світу // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Вип. 27. – К., 2010. – С.44-53; Галаган Л.М. Фонд Президентів України як змістовна особливість структури Національної бібліотеки / Л.М. Галаган // Вісник Одеського національного університету. Серія: Бібліотекознавство, бібліографознавство, книгознавство. – 2013. – Вип. 17 (2). – С. 127-133.
5. Гарбузов В.Н. Президентские библиотеки / В.Н. Гарбузов // США и Канада: политика, экономика, культура. – 1999. – № 5. – С. 119-127.
6. Герасимов В.Н. Президентская библиотека Республики Беларусь и ее коллекции книжных памятников в контексте истории белорусской культуры и государственности (по материалам минских архивов) / В.Н. Герасимов, А.А. Пендо // Книга – источник культуры: проблемы и методы исследования. – М. : Наука, 2008. – С. 91-95; Герасимов В. Коллекция «Издания белорусского зарубежья» библиофила А. Барковского в фонде Президентской библиотеки Республики Беларусь в контексте истории белорусской диаспоры [Электронный ресурс] : [участие сотрудников Президентской библиотеки Республики Беларусь В. Герасимова, Е. Агеевой в Международной электронной конференции «Белорусский текст: от рукописи к электронной книге»] / В. Герасимов, Е. Агеева. – Режим доступа : http://www.belrus-seminar2008.narod.ru/Gerasimov_V.-Ageeva_E..htm. – 14.10.2008. – Заглавие с экрана.
7. Зайцев В.Г. Информационные ресурсы Библиотеки администрации президента России // Библиотечноеведение. – 1994. – № 3. – С. 64-68; Зайцев В. Г. Десять лет спустя : [библиотека Администрации Президента Российской Федерации] / В.Г. Зайцев // Библиотека : массовый профессиональный иллюстрированный журнал. – 2003. – № 9. – С. 36-39.
8. Исмаилов З.И. Информационная безопасность и библиотеки: вклад Президентской Библиотеки Управления Президента Азербайджанской Республики [Электронный ресурс] / З.И. оглы Исмаилов. – Режим доступа : http://files.preslib.az/site/media_JKr3M.pdf. – Загл. с экрана; Исмаилов З.И. Опыт в подготовке электронных ресурсов Президентской библиотеки Управления делами Президента Азербайджанской Республики [Электронный ресурс] / Закир Искендар оглы Исмаилов // Вестник Библиотечной Ассамблеи Евразии. – 2010. – № 1. – С.62-65. – Режим доступа : <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2009/disk/103.pdf>. – Заглавие с экрана и др.
9. Кушерський А. Президентські бібліотеки у світовому інформаційному просторі (на прикладі США) / А. Кушерський // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Вип. 27. – К., 2010. – С. 68-81; Кушерський А. Мережеві освітньо-інформаційні ресурси Президентської бібліотеки-музею Франкліна Делано Рузвельта / А. Кушерський // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. – К., 2014. – Вип. 39. – С. 417-428.
10. Левченко Л. Архіви і архівна справа Сполучених Штатів Америки: історія та організація : монографія / Л. Левченко. – Миколаїв : Іліон, 2013. – 1204 с.
11. Орлов В.Н. Президентские библиотеки / В.Н. Орлов // США – экономика, политика, идеология. – 1970. – № 9; Орлов В.Н. Личные архивы президентов / А.Н. Орлов // США: Экономика. Политика. Идеология. – 1987. – № 8. – С. 116-125.
12. Польовик С.М. Роль президентських бібліотек США у формуванні суспільної думки / С.М. Польовик // Наук. праці Нац. б-ки України ім. В.І. Вернадського. – К., 2010. – Вип. 28. – С. 95-102.
13. Старостин Е. В. Президентские библиотеки в системе архивной службы США / Е.В. Старостин, Т.С. Кабочкина // Советские архивы. – 1978. – № 6. – С 78-86.
14. Старостин Е.В. Зарубежное архивоведение: проблемы истории, теории и методологии / Е.В. Старостин. – М. : Информационно-издательское агентство «Русский мир», 1997. – 332 с.

15. Стрішенець Н. Президентські бібліотеки США: історія та досвід функціонування / Н. Стрішенець // *Бібліотечний вісник*. – 2001. – № 6. – С. 31-39; Стрішенець Н.В. Президентские библиотеки США / Н. Стришенец // *Научные и технические библиотеки*. – 2004. – № 6. – С. 43-53.
16. Талыбзаде Д. Электронная библиотека – очередная ступень в становлении информационного общества [Электронный ресурс] / Д. Талыбзаде, З. Искендар оглы Исмаилов // *Бакинский рабочий*. – 2006. – № 233. – С. 4. – Режим доступа : http://files.preslib.az/site/media_EWNRq.pdf. – Загл. с экрана.
17. Удовик В.М. Авторские работы президентов как часть национального наследия / В.М. Удовик // «Китап патшалыгы» при Национальной академической библиотеке Республики Казахстан. – 2013. – № 3. – С. 18-24; Удовик В.М. Європейська традиція збереження спадщини президентства / В.М. Удовик // *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. – К., 2013. – № 1. – С. 26-31; Удовик В.М. Мультимедийные ресурсы в электронной библиотеке Фонда Президентов Украины / В.М. Удовик // *Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития: научно-практический и теоретический сборник. Вып. 9.* / МААН. Совет директоров науч. б-к и информ. Центров ; редкол. : А.С. Онищенко (предисл.) и др. – К., 2011. – С. 161-168.
18. Чепуренко Я.О. Правове забезпечення формування фондів та використання інформаційних ресурсів президентських бібліотек США / Я.О. Чепуренко // *Архіви України*. 2001. № 4-5; Чепуренко Я. Структура, формування та збереження документних фондів президентських бібліотек США / Я. Чепуренко // *Бібліотечний вісник*. – 2002. – № 2. – С. 22-36.
19. Юдо С.В. Президентская библиотека Республики Беларусь в виртуальной среде [Электронный ресурс] : [выступление с докладом сотрудников Президентской библиотеки Республики Беларусь на Четырнадцатой Международной конференции «Крым 2007»] / С.В. Юдо, И.В. Юрик // *Библиотеки и информационные ресурсы в современном мире науки, культуры, образования и бизнеса : материалы 14-й Международной конференции «Крым 2007»*. – М. : ГПНТБ, 2007. – Режим доступа : <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2007/cd/143.pdf>. – Загл. с экрана.
20. Юрик И.В. Проблемы нормативно-правового обеспечения виртуальной справочной службы / И.В. Юрик // *Вестник БАЕ*. – 2007. – № 3. – С. 59-62.
21. Bennett G.H. 'Goodbye Mr President': Presidential Libraries and Public History in the USA // *European Journal of American Culture*. – 2003. – № 22 (1). – P. 23-36.
22. Cochrane Lynn Scott The Presidential Library System: A Quiescent Policy Subsystem. Thesis (Ph. D.). – Virginia Polytechnic Institute and State University, 1998. – 234 с.
23. Fawcett Sharon K. Presidential Libraries: A View from the Center // *The Public Historian*. – 2006. – Vol. 28, No. 3. – P. 13-36.
24. Geselbracht R.H. Creating the Harry S. Truman Library: The First Fifty Years / Raymond H. Geselbracht // *Public Historian*. – 2006, Summer. – Vol. 28, № 3. – P. 37-78.
25. Greenwell Regina The Oral History Collections of the Presidential Libraries / Regina Greenwell // *The Journal of American History*. – 1997. – September. – P. 596-603.
26. Ground-breaking ceremony of OAC-designed CCK Chi-Hai Cultural Park held in August, 2014 [Electronic resource]. – Access mode: <http://www.officeforarchitecturalculture.com/news.html>. – Title from screen.
27. Han M.K. A Study on the Suggestions and Analysis on the Education Programs in the Presidential Libraries // *International Journal of Knowledge Content Development & Technology*. – 2011. – Vol.1, No.1, P. 39-60.
28. Kumar, Martha Joynt Presidential libraries: Gold mine, booby trap, or both? // *Studying the presidency* / Edwards, George C. III & Wayne, Stephen J., (Eds). – Knoxville: The University of Tennessee Press, 1983. – P. 199-224.
29. Lantzer Jason S. The Public History of Presidential Libraries: How the Presidency is Presented to the People [Electronic resource] / Jason S. Lantzer // *Journal of the Association for History and Computing*. – 2003, April. – Vol. 6, № 1. – Mode of access: <http://hdl.handle.net/2027/spo.3310410.0006.101>. – Title from screen.
30. Lee Chang C. American presidential libraries: A model for establishing presidential libraries in the Republic of China // *Journal of Library and Information Science (USA/Taiwan)*. 1991. – № 17, (2). – P. 36-51.
31. Oral Histories Relating to Journalism History. Occasional papers no. 1. Second Edition [Electronic resource] / compiler James D. Startt. – Access mode: <http://facstaff.elon.edu/dcopeland/ajha/oralhistory.htm>. – Title from screen.
32. Potter Lee Ann Education Programs in the Presidential Libraries: A Report from the Fie // *The Public Historian*. – 2006. – Vol. 28, No. 3. – P. 133-142.

33. Smith N. K., Stern G. M. A Historical Review of Access to Records in Presidential Libraries // *The Public Historian*. – 2006. Vol. 28, No. 3. – P. 79-116.
34. Smith Thomas A. Creation of the Nation's First Presidential Library and Museum: A Study in Cooperation [Electronic resource] / By Thomas A. Smith. – Access mode: http://www.rbhayes.org/hayes/content/files/Hayes_Historical_Journal/creation1stpreslibhhj.htm. – Title from screen.
35. Wilson D.W. Presidential libraries: Developing to maturity / D.W. Wilson // *Presidential Studies Quarterly*, 1991. – № 21 (4) – P. 776.

References

1. Aliieva I. (2013). Bibliographic information ecology system bibliographic tools Presidential Library Office of the President of Azerbaijan Republic. *Hileia: naukovi visnyk*, 79, 173-175 [in Ukrainian]; Akhmedov M. (2007). The introduction of information technology in the library will turn them into new offices. *Xalq*, 55, 4 [in Russian]; Akhmedov M. (2011). Cultural and Regional Studies activities of the Presidential Library of the Administrative Department of the President of the Republic of Azerbaijan. *Vestnyk Byblyotechnoi Assambley Evrazyy*, 4, 68-72 [in Russian].
2. Volkova T.S. (2005). The legal regime of storage and use of documents in the US presidential (presidential papers). *Otechestvennyye arkhyvy*, 2, 66 – 81 [in Russian].
3. Halahan L.M. (2010). Online Resources presidential libraries in the world. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho*, 27, 44-53 [in Ukrainian]; Halahan L.M. (2013). Fund Presidents of Ukraine as a substantial feature of the structure of the National Library. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Bibliotekoznavstvo, bibliohrafoznavstvo, knyhoznavstvo*, 17(2), 127-133 [in Ukrainian];
4. Harbuzov V. N. (1999). Presidential library. *SShA y Kanada: polytyka, ekonomyka, kultura*, 5, 119-127 [in Russian].
5. Herasymov V.N. (2008) Presidential Library of the Republic of Belarus and its collection of literary monuments in the context of the history of Belarusian culture and statehood: (based on the Minsk archives). The book - a source of culture: problems and methods of research. Moskva: Nauka [in Russian]; Herasymov V.N. (2008). Collection «Publications of Belarus abroad" bibliophile A. Barkovsky in the fund of the Presidential Library of the Republic of Belarus in the context of the history of the Belarusian diaspora. Retrieved from: http://www.belrus-seminar2008.narod.ru/Gerasimov_V.-Ageeva_E..htm [in Belarus].
6. Zaitsev V.H. (1994). Library Information Resources of Russian Presidential Administration. *Byblyotekovedeniye*, 3, 64-68 [in Russian]; Zaitsev V.H. (2003). Ten years later: [Library of the Presidential Administration of the Russian Federation]. *Byblyoteka : massovyi professyonalnyi yllustrirovannyi zhurnal*, 9, 36 – 39 [in Russian].
7. Ysmailov Z.Y. Information Security and libraries: the contribution of the Presidential Library of the Administrative Department of the President of the Republic of Azerbaijan. Retrieved from: http://files.preslib.az/site/media_JKr3M.pdf. [in Azerbaijan]; Ysmailov Z.Y. (2010). Experience in the preparation of electronic resources of the Presidential Library of the Office of Presidential Affairs of the Republic of Azerbaijan. *Vestnyk Byblyotechnoi Assambley Evrazyy*, 1, 62-65. Retrieved from: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2009/disk/103.pdf>. [in Russian].
8. Kushersky A. (2010). The presidential library in the world information space (for example US). *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho*, 27, 68–81 [in Ukrainian]; Kushersky A. (2014). Network of educational and information resources of the Presidential Library and Museum Franklin Delano Roosevelt. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V.I. Vernadskoho*, 39, 417 – 428 [in Ukrainian].
9. Levchenko L. (2013). Archives and Information Science of the United States of America: History and organization. *Mykolaiv : Ilion* [in Ukrainian].
10. Orlov V.N. (1970). Presidential library. *SShA – ekonomyka, polytyka, ydeolohiya*, 9 [in Russian]; Orlov V.N. (1987). Personal archives of Presidents, 8, 116-125 [in Russian].
11. Polovyk S.M. (2010). The role of the US presidential libraries in the formation of public opinion. *Nauk. pratsi Nats. b-ky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho*, 28, 95-102 [in Ukrainian].
12. Starostyn E. V. (1978). The presidential library in the US Archives Service. *Sovetskye arkhyvy*, 6, 78-86 [in Russian].
13. Starostyn E. V. (1997). Foreign archival science: problems of history, theory and methodology. Moskva : Ynformatsyonno-yzdatelskoe ahentstvo «Russkyi myr» [in Russian].

14. Strishenets N. (2010). US Presidential Libraries: History and experience. *Bibliotechnyi visnyk*, 6, 31-39 [in Ukrainian]; Strishenets N.(2004). US Presidential Libraries. *Bibliotechnyi visnyk*, 6, 43-53 [in Ukrainian];
15. Talybzade D. (2006). E-library - the next step in the evolution of the Information Society. *Bakynskiy rabochiy*, 233. Retrieved from: http://files.preslib.az/site/media_EWNRq.pdf. [in Azerbaijan].
16. Udovyyk V.M. (2013). Authoring presidents as part of the national heritage. «Kytap patshalyhy» pry Natsionalnoi akademicheskoi byblyoteke Respublyky Kazakhstan, 3, 18-24 [in Kazakhstan]. Udovyyk V.M. (2013). The European tradition of conservation presidency. *Bibliotekoznavstvo. Dokumentoznavstvo. Informolohiia*, 1, 26-31 [in Ukrainian]; Udovyyk V.M. (2011) Multimedia resources in the digital library fund of the President of Ukraine. *Library of the National Academies of Sciences: Problems of operation, development trends of scientific and practical and theoretical collection (vol. 9)*, (pp. 161-168). Kyiv [in Ukrainian].
17. Chepurenyk Ya.O. (2001). Legal security funds formation and use of information resources US presidential libraries. *Arkhivy Ukrainy*, 4-5 [in Ukrainian]; Chepurenyk Ya.O. (2002). The structure, formation and preservation of documentary funds US presidential libraries *Bibliotechnyi visnyk*, 2, 22-36 [in Ukrainian].
18. Iudo S.V. (2007) Presidential Library of the Republic of Belarus in the virtual environment. // *Libraries and Information Resources in the modern world of science, culture, education and business: the materials of the 14th International Conference "Crimea 2007"*. Moskva: HPNTB. Retrieved from: <http://www.gpntb.ru/win/inter-events/crimea2007/cd/143.pdf>. [in Russian].
19. Iuryk Y.V. (2007). Problems of regulatory support virtual reference service. *Vestnyk BAE*, 3, 59-62 [in Azerbaijan].
20. Bennett G.H. (2003). 'Goodbye Mr President': Presidential Libraries and Public History in the USA // *European Journal of American Culture*, 22 (1), 23–36. [in USA].
21. Cochrane Lynn Scott (1998). *The Presidential Library System: A Quiescent Policy Subsystem*. Thesis (Ph. D.). Virginia Polytechnic Institute and State University [in USA].
22. Fawcett Sharon K. (2006). *Presidential Libraries: A View from the Center*. *The Public Historian*, 28 (3), 13-36 [in USA].
23. Geselbracht R. H. (2006). *Creating the Harry S. Truman Library: The First Fifty Years*. *Public Historian*, 28 (3), 37–78 [in USA].
24. Greenwell Regina (1997). *The Oral History Collections of the Presidential Libraries / Regina Greenwell*. *The Journal of American History*, 596-603 [in USA].
25. Ground-breaking ceremony of OAC-designed CCK Chi-Hai Cultural Park held in August (2014). Retrieved from: <http://www.officeforarchitecturalculture.com/news.html>. – Title from screen [in USA].
26. Han M. K. (2011). *A Study on the Suggestions and Analysis on the Education Programs in the Presidential Libraries*. *International Journal of Knowledge Content Development*, 1, 39-60 [in USA].
27. Kumar, Martha (1983). *Joynt Presidential libraries: Gold mine, booby trap, or both*. Knoxville: The University of Tennessee Press [in USA].
28. Lantzer Jason S. (2003). *The Public History of Presidential Libraries: How the Presidency is Presented to the People*. *Journal of the Association for History and Computing*, 6, 1. Retrieved from: <http://hdl.handle.net/2027/spo.3310410.0006.101> [in USA].
29. Lee Chang C. (1991). *American presidential libraries: A model for establishing presidential libraries in the Republic of China*. *Journal of Library and Information Science (USA/Taiwan)*. 17, (2), 36-51 [in USA].
30. *Oral Histories Relating to Journalism History*. Occasional papers no. 1. Second Retrieved from: <http://facstaff.elon.edu/dcopeland/ajha/oralhistory.htm>. [in USA].
31. Potter Lee Ann *Education Programs in the Presidential Libraries: A Report from the Fie*. (2006). *The Public Historian*, 28 (3), 133-142 [in USA].
32. Smith N. K., Stern G. M. A (2006). *Historical Review of Access to Records in Presidential Libraries*. *The Public Historian*, 28 (3), 79-116 [in USA].
33. Smith Thomas A. *Creation of the Nation's First Presidential Library and Museum: A Study in Cooperation* Retrieved from: [http://www.rbhayes.org/hayes/content/files/Hayes_Historical_Journal /creation1st-preslibhj.htm](http://www.rbhayes.org/hayes/content/files/Hayes_Historical_Journal_creation1st-preslibhj.htm). [in USA].
34. Wilson D.W. (1991). *Presidential libraries: Developing to maturity / D.W. Wilson // Presidential Studies Quarterly*, 21 (4), 776 [in USA].